

BARÁTUNK A TERMÉSZET – 2019-2020

„SZÉP VAGY ALFÖLD, LEGALÁBB NEKEM SZÉP...”

Az Alföld természeti és kultúrtörténeti értékei – 7-8. osztály

1. ALFÖLDI TELEPÜLÉSEK

Állítsátok össze az azonos mintájú betűcsoportokból egy-egy jellegzetes nevű alföldi település nevét!

a) Jegyezzétek le a földrajzi neveket!

b) Miről nevezetes a következő „mintával” jelzett település: ❖?

A	♪	ALV	♪	APÁ	☹	ÁRF	♪	ARU	☹	AS	☹
BÁC	■	BER	❖	BIH	☹	DI	☼	DÚS	▼	EKE	▲
ELE	☹	ETT	❖	GRA	☹	HAJ	▼	HAL	☹	HER	☹
IKL	☼	IST	☼	JÁS	☹	JFA	❖	KIS	☹	KÖR	☹
KUN	☹	KUN	☼	LÓ	▼	LU	❖	MAR	☹	MÁS	■
MOS	♪	NÁD	☹	NTM	☼	NYÍ	❖	ÓS	☼	OSL	☹
OSZ	▼	ÖSS	☹	RBÁ	❖	RCS	▲	RÉN	☹	SAL	■
SE	☹	SZA	♪	SZA	▲	SZE	☼	TAT	♪	TI	☹
TIS	☹	TMÁ	▲	TOR	❖	TÚR	☼	ÚRT	☹	VÁN	☼
VÉC	☹	Y	☹	YÓU	❖	ZAK	☹	ZBE	☹	ZEG	☹
ZOB ▼											

2. FÖLDRAJZI KAKUKKTOJÁS

Válasszátok ki az alábbi csoportokból azt az egy-egy földrajzi nevet, amely nem az Alföldhöz kapcsolódik!

a)	Körös – Rába – Szamos – Túr – Zagyva
b)	Hajdúság – Hortobágy – Jászság – Szatmári-síkság – Szigetköz
c)	Békéscsaba – Debrecen – Győr – Kecskemét – Szeged
d)	agyag – futóhomok – kavics – lösz – mészkő
e)	Dunavölgyi-főcsatorna – Keleti-főcsatorna – Nagykunsági öntöző főcsatorna – Sió-csatorna
f)	Baja – Kalocsa – Makó – Orosháza – Szombathely
g)	Berettyó – Kapos – Kraszna – Maros – Tisza
h)	Bodrogköz – Maros-Körös-köze – Nyírség – Rábaköz – Solti-síkság

i)	Gyula – Hajdúszoboszló – Hódmezővásárhely – Kiskunfélegyháza – Pécs
j)	belvíz – gyógyvíz – karsztvíz – rétegvíz – talajvíz

3. MESÉLŐ TÁJAK

Legeltetés a három sárkány pusztáján – ez a címe annak a mesegyűjteménynek, amelyben Szeged környékének népmesekincséből találtak válogatást. Ebben a kötetben olvasható egy rövid történet a Tisza eredetéről is. Állítsátok össze a felsorolt idézetekből a mesét! Legyetek figyelmesek, mert a mondatok között kakukktojások is rejtőzhetnek! *(Megfejtésül csak egy helyes betűsört várunk tőletek!)*

A	Addig ögyelegtek, hogy rátaláltak a gyalogútra, amely egy odvas fa nyílásához vezette őket.
B	Azért olyan girbegurba, csivrigős-csavargós a Tisza folyása.
C	Azután nekivetette az ekét a földnek, szántotta a folyónak az ágyat, az pedig ment mindenütt a nyomában.
D	Azzal Jézus elővett egy aranyos ekét, elébe fogott egy szamarat, s azt mondja a Tiszának, hogy menjen utána, mindenütt a barázdában.
E	Csak bízd rám, atyám – mondja Jézus Krisztus –, majd eligazítom én!
F	Egyikhez is hozzákapott, a másikhoz is, s nem haladt egyenesen, hanem ide-oda rángatta az ekét.
G	Hanem szerteséjjel igen sok szamárkóró volt mindenfelé, a szamár pedig éhes is volt, meg amint tudjuk, nagyon szereti is a szamárkórót.
H	Hát teveled mit csináljak szegény fejeddel: – kérdi az Úristen.
I	Meg volt már teremtvé az egész világ, a hegyek, a völgyek, a kisebb és nagyobb folyók, csak még a Tisza állott ottan az Úr zsámolyánál.
J	Mikor hajnalodni kezdett, mindenki felemelkedett, és repült, repült a Tisza mentén.
K	Reggel, amikor felnyergelték a lovakat, hát ő lehozta az apjának a régi rossz nyergét meg a kardját, azzal készült az útra.

4. MONDÁK A MAGYAR TÖRTÉNELEMBŐL

Lengyel Dénes: Magyar mondák a török világból és a kuruc korból c. kötetében alföldi történeteket is találtak. Ismerkedjete meg *A ceglédi beszéd*, *A Báthori-család címere* és *A debreceni Rákóczi-harang* c. írásokkal! Csoportosítsátok az idézett mondatokat a megadott címek szerint! Megfejtésként a **történetek sorrendjében** jegyezzétek le a szövegek sorszámát!

1. Akkor volt ez a harang, hogy a debreceni templom tornyába nem fért be, ezért külön tornyot építettek neki a templom mellett.
2. Báthori akkorát üt buzogánnyal a sárkányra, hogy az mindjárt elnyúlik.
3. Báthori Gábor olyan nagy erejű ember volt, hogy egy csikót, mint egy téglát, keresztülhajított a templom tetején.

4. De a bánatot, a szomorúságot éppen ez a rekedt harang hirdette ezután: a Rákóczi-harangot olyankor húzták meg, amikor szomorú esemény történt.
5. De hát az asszony arra számított, hogy a sárkány elpusztítja az urát, és amikor a sárkányt meglátta, a szíve elfogódott, és meghalt.
6. Én mindig itt leszek veletek, a vezéri hatalmat a ti javatokra használom, és így közös erővel kivívjuk a győzelmet.
7. Ez a címer egy kiszégezett sárkányt mutat, ott látható a nyírbátori református templom falában.
8. Hatalmas, százmázsás harangot ajándékozott Debrecennek I. Rákóczi György, Erdély fejedelme.
9. Megtelt a hatalmas piactér, megtelt keresztesekkel, de ott szorongott Cegléd népe is, még a házak tetejét is ellepte a nép.
10. Mint a megbolydult méhkas, úgy lázadozott, forrongott az egész kereszttestábor.
11. A nagy király, az a híres Attila azért hozott-e ebbe a hazába, hogy néhány gögös úr játékszere legyenek?
12. Nagy tűzvész pusztított Debrecen városában: 1802-ben az egész város porig égett.
13. No, ha úgy, elindul Báthori Gábor, keresi a sárkányt, meg is találja, ott fekszik az a sok csalán között.
14. A tanácskozáson közös akarattal elhatározták, hogy megindítják a háborút az urak ellen, és a kereszteseket seregestül az Alföldre vezetik.
15. A tüzes harangot hideg vízzel locsolták – ettől aztán elvesztette a hangját.

A mondák:

A Báthori-család címere – A ceglédi beszéd – A debreceni Rákóczi-harang

5. TANÖSVÉNYEKEN

Nemzeti parkjaink tanösvényei rengeteg információt és megfigyelnivalót tartogatnak a természetjáróknak. Ha megfelelően tagoljátok a betűsört, tizenöt ilyen útvonal nevét kapjátok.

a) Nevezzétek meg a tanösvényeket!

b) Járhatok utána, melyik útvonalat melyik nemzeti parkban lehet felkeresni!

A*N*N*A*L*I*G*E*T*I*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*B*Á*R*Á*N*Y*P*I*R*O*S*Í*T*Ó*T*A*N*
 Ö*S*V*É*N*Y*B*I*H*A*R*I*S*Í*K*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*B*Ö*L*Ö*M*B*I*K*A*T*A*N*
 Ö*S*V*É*N*Y*B*Ö*L*Ö*M*B*I*K*A*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*C*S*O*D*A*R*É*T*T*A*N*
 *Ö*S*V*É*N*Y*G*Ó*R*É*S*I*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*H*A*L*Á*S*Z*T*E*L*K*I*T*A*N*
 Ö*S*V*É*N*Y*J*Ó*N*Á*S*R*É*S*Z*I*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*K*Í*G*Y*Ó*S*I*T*A*N*Ö
 *S*V*É*N*Y*K*I*S*V*Á*T*Y*O*N*I*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*Ö*R*E*G*T*A*V*I*T*A*N*
 Ö*S*V*É*N*Y*P*I*M*P*Ó*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*R*É*H*E*L*Y*I*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y
 *S*Z*Á*L*H*A*L*M*I*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y*V*Ö*C*S*Ö*K*T*A*N*Ö*S*V*É*N*Y

6. SÉTA A KISKUNSAGON

A Kiskunsági Nemzeti Park területén élő élőlények közül válogattunk néhányat. Csoportosítsátok ezeket a megadott szempontok szerint:

Az élőlények:

1.	bakcsó	9.	lápi póc	18.	ürge
2.	barna ásóbéka	10.	mocsári teknős	19.	vágócsík
3.	bíbic	11.	parlagi vipera	20.	vidra
4.	borz	12.	pettyes göte	21.	vízisikló
5.	csíkos egér	13.	pirosszárnyú keszeg	22.	vízityúk
6.	ezüstkárász	14.	réti csík	23.	vöröshasú unka
7.	homoki gyík	15.	szárcsa	24.	zöld gyík
8.	kanalalgém	16.	tavi béka	25.	zöld levelibéka
		17.	tavi denevér		

Az élőlénycsoportok:

Halak – Kétéltűek – Hüllők – Madarak – Emlősök

7. NEMZETI PARKOK AZ ALFÖLDÖN

Az Alföldön a Hortobágyi, a Kiskunsági és a Körös-Maros Nemzeti Park őrzi a táj természeti, történelmi és kultúrtörténeti értékeit. Ismerkedjete meg ezekkel!

Gyűjtsetek öt-öt olyan kifejezést, amelyek szerintetek leginkább kifejezik az adott nemzeti park hangulatát!

8. A PUSZTAI ÁLLATTARTÁS ÉS A PÁSZTORÉLET EMLÉKEI

Az Alföldön régi múltra tekint vissza az állattartás. Állapítsátok meg, hogy melyik háziállattal kapcsolatban használjuk az alábbi kifejezéseket!

bika	borjú	csikó	csorda	csödör
hodály	jerke	juhász	kanca	komondor
kos	kuvasz	ménes	mudi	nyáj
ökör	paripa	puli	pumi	racka
tehén	tinó	toklyó	ürü	üsző

A szóba jöhető állatok: *juh, kutya, ló, szarvasmarha*

9. AZ ALFÖLD HÍRES SZÜLÖTTEI

Az Alföld számos települése büszkén emlékezik híres szülőtteire. Nézzetek utána, hol született *Csokonai Vitéz Mihály, Darvas József, Erkel Ferenc, Fazekas Mihály, Jelky András, Juhász Gyula, Katona József, Kodály Zoltán, Krúdy Gyula, Móra Ferenc, Móricz Zsigmond, Petőfi Sándor, Szép Ernő, Tömörkény István, Versegly Ferenc!*

10. MUZSIKÁLÓ FELADAT

A titkosírással írt sorok egy-egy magyar népdal részleteit rejtik.

- a) Járjatok utána, melyik magyar zeneszerző, melyik ismert művében csendülnek fel ezek a népdalok!
- b) Hallgassátok meg a művet, majd az elhangzás sorrendjében jegyezzétek le a megfejtett mondatokat!
- c) Mikor és hol született a zeneszerző?

FELSI SZÁNSITOMSI / ASI / CSÁSI SZÁRSI / UDSIVASIRÁTSI
GYÚJTOTTOTAMTO / GYERTOTYÁTTO, / ATO / VŐTOLETOGÉNYTONEKTO
INJÚKÁBBJÚ / NÉJÚZEMJÚ / AZJÚ / AJÚBOJÚNYIJÚ / KETJÚTŐTJÚ
AVÉ / JÓVÉ / LOVÉVASVÉ / KAVÉTOVÉNÁVÉNAKVÉ, / DEVÉ / JÓLVÉ /
VAVÉGYONVÉ DOLVÉGAVÉ
SEJSZ, / BESZSOSZROZSZTAKSZ, / SEJSZ / BESZSOSZROZSZTAKSZ /
ENSZGESZMETSZ / KASZTOSZNÁSZNAKSZ
SZECZGÉNYCZ / VACZGYOKCZ, / SZECZGÉNYCZNEKCZ / SZÜCZLET CZTEM CZ
TÚLBÚ / ABÚ / TIBÚSZÁNBÚ / VANBÚ / EGYBÚ / CSIBÚKÓSBÚ /
NYÁBÚJASBÚTÚLBÚ

Kulcs:

BARÁTUNK A TERMÉSZET = BAPARÁPATUNKPA / APA / TERPAMÉPASZETPA

* * *

Megoldásaitokat a megoldási lapokon **2020. február 25-ig** a következő címre várjuk:

Katona József Könyvtár – Barátunk a természet

6000 Kecskemét, Piaristák tere 8. Pf. 127.

(A megoldási lapok 2020. február 7-től lesznek letölthetőek a honlapról.)